

chromen markers

Abdelkader
Benali

U
T
O
M
C
N
S
M
A
K
T
S

LEMNISCAAT

Mijn reis
langs eigenwijze
basisscholen

© Copyright Abdelkader Benali, 2024
Vormgeving: Marc Suvaal
Nederlandse rechten: Lemniscaat b.v.,
Vijverlaan 48, 3062 HL Rotterdam, 2024
ISBN 978 90 4771 688 4 | NUR 600

Druk- en bindwerk Wilco, Amersfoort

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze dan ook, zonder voorgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier.

www.lemniscaat.nl

Inhoudsopgave

HET VERTREK	7
Archipelschool Magistraal, MIDDELBURG	9
Archipelschool Ravenstein, VLISSINGEN	19
OBS De Kameleon, DRACHTEN	27
Kindcentrum SITTARD	37
Katholieke Basisschool De Regenboog, ZOETERMEER	45
De Valentijnschool, ROTTERDAM	55
De Flint, DEVENTER	65
Basisschool De Diamant, SOMEREN	73
Taalschool LEEUWARDEN	81
Het Spectrum, ALMERE	91
CBS Het Stroomdal, ZWOLLE	99
De Toren, ZEVENBERGEN	105
Op Dreef, UTRECHT	111
Basisschool de Kameleon, EINDHOVEN	121
Vincent van Goghschool, ROERMOND	129
HET EINDE VAN DE REIS	137
Dank	141

Het vertrek

Een ontmoeting met Hans Spekman

'Hans, onlangs vertelde je me over je werk bij het Jeugdeducatiefonds. Over de zevenhonderd basisscholen waar jullie broodnodige extra steun bieden. Samen ontbijten op school, leesboeken voor thuis, een nieuwe bril. Je verhalen over deze opmerkelijke basisscholen spoken sindsdien door m'n hoofd. Mijn gedachten dwalen steeds af naar al die leraren die dag in, dag uit voor verrassingen komen te staan. Hoe vinden ze hun weg in een woud vol regels en omstandigheden, in wijken waar sommige kinderen thuis geen eigen bed hebben? Of met honger de dag beginnen? Op die plekken waar kansengelijkheid een werkwoord is? En bij mij gebeurt er iets. Misschien vind je het raar, maar het is zo. Het maakt me nieuwsgierig. Hoe spelen ze dat klaar? Hoe kijken ze naar de samenleving? En naar de rol die ze in het leven van kinderen vervullen?

Kijk, voor mij – toen ik een kleine Abdelkader was – was school een plek waar ik werd gezien. Waar ik mezelf kon worden. Waar ik een grote mond durfde te hebben. Ik herinner me de dag nog goed dat ik in het kringgesprek ineens het hoogste woord begon te voeren. Voor het eerst gebruikte ik de taal om mijn publiek mee te nemen in een verhaal. Ik kletste erop los, er werd naar me geluisterd en de meester zag dat het goed was. Die dag droomde ik dat

ik een verhalenverteller was, zonder dat ik wist dat ik het was. Nadien werd het kringgesprek de plek van samenkomen, daar waar ik mijn publiek trof. En ik werd aangevoerd om te kletsen, om te vertellen. Door verhalen te vertellen bracht ik mijn wereld in het klaslokaal.

En nu, vele jaren later, heb ik zelf twee dochters die naar de basisschool gaan. Ik kijk met verwondering naar hun kleurige zelfportretten die de juf met wasknijpers ophangt door het lokaal. De gangen hangen vol kunstwerkjes die door de leerlingen zijn geknutseld. Het kunstwerk is de uitkomst van een droom, een alternatieve werkelijkheid in vrijheid geschapen. Ik leerde schrijven op school en ontdekte dat je door te schrijven de tijd kon opheffen, want als ik opging in mijn verhaal, uitgestoken tong, dan wist ik niet hoe laat het was, de klok spoedde zich vooruit, en wanneer ik opkeek zag ik dat de schooldag al bijna ten einde was. Weer dat gevoel van ontwaakt te zijn uit een droom. En zoveel geleerd te hebben, zoveel ontdekt te hebben. Zie ik die tekeningen, dan zie ik mezelf met een boek onder de arm door de gang lopen.

Laten de tekeningen van mijn dochters me zien hoe ze denken over zichzelf en wie zij zullen worden? En hoe is dat op jouw scholen? Ik krijg het gevoel dat wat er nu op jouw basisscholen gebeurt, straks de toekomst van het land zal bepalen. Dáár gebeurt het.'

'Abdelkader, wat vind je van het idee om die scholen te gaan bezoeken?'

'Ik maak mijn agenda leeg.'

En zo begon de reis.

Archipelschool Magistraal, Middelburg

*De kracht van alertheid, een directeur die gaat
voor alle kinderen*

Ik ben vanochtend vroeg uit Amsterdam vertrokken, de snelweg is leger dan normaal, dat komt door de zware regendruppels die opspatten op het wegdek. Over de ring en dan zuidwaarts. Wanneer ik aankom is Hans Spekman er al. ‘Het was best wel rustig op de weg,’ zegt hij laconiek. Hans leeft in zijn auto. Als directeur van het Jeugdeducatiefonds overziet hij meer dan zevenhonderd scholen door het hele land, soms bezoekt hij er meerdere op een dag. De afgelegde kilometers hebben een trucker van hem gemaakt. Hij praat makkelijk met directeurs en leerkrachten, hij kijkt vol bewondering naar de kinderen. Wanneer hij vertelt over wat hij heeft gezien op de gezichten van kinderen tijdens de uitjes van het Jeugdeducatiefonds, dan wordt hij enthousiast. Zijn stem verandert ook. Tijdens de culturele uitjes die het fonds mogelijk maakt is hij vaak aanwezig om de reacties te peilen. ‘Tijdens de musical *Aladdin* vlogen de kinderen gewoon met Jasmine mee op het vliegend tapijt.’ Door alle intensieve bezoeken heeft hij een goed beeld gekregen van wat er in het hele land gaande is. ‘Als je denkt dat er Randstad-gerelateerde problematiek is aangaande het onderwijs, dan heb je het mis,’ vertelt hij terwijl we over het schoolplein lopen. ‘Ook daarbuiten spelen soortgelijke problemen. Het is niet zo zwart-wit als we misschien geloven.’

De Magistraalschool ligt in Middelburg-Zuid, in de Magistraatwijk. Het is een kwartiertje fietsen naar het historische hart van Middelburg, dat in de zeventiende eeuw een van de belangrijkste steden van Nederland was. Schepen uit de hele wereld brachten er rijkdommen naartoe. De stad heeft ook een slavernijverleden. Het centrum trekt vanwege de schoonheid en het ruime aanbod van restaurants nu veel dagjesmensen en toeristen aan. Ik deel deze reisgids-informatie omdat in de Magistraatwijk dat historische hart ver weg lijkt. En voor de meeste kinderen op deze school zal dat historische centrum met alle verhalen ver weg blijven als de school ze er niet naartoe brengt. De school is letterlijk het contact met de buitenwereld. De school is een reisbureau. Ik zal tijdens mijn reis ontdekken dat de school soms ook een broodjeszaak is, een kringloopwinkel, een buurtcafé, een voetbalveld en een opvangplek voor ouders. De school is zoveel meer dan een school. Dat kan ervoor zorgen dat de school uitgehold raakt als het gaat om haar onderwijstaken, maar het zorgt er in veel gevallen juist voor dat die taken worden versterkt. Het is ook niet zo dat scholen er bewust voor kiezen om een service te verlenen. Naarmate de relatie tussen de leraren, de leerlingen en hun ouders groeit, worden hun behoeftes gaandeweg zichtbaar. De extra voorzieningen groeien dan uit het verlangen om de dromen van leerlingen en ouders te vervullen. Dit zijn geen luxedromen maar dromen van menselijke waardigheid.

Waar de straat ophoudt, begint de Magistraalschool; een gebouw van één verdieping dat de kinderopvang, de groe-

pen 1 tot en met 8 en de BSO omvat – het ligt als een eiland in een zee van speelpleinen en is gemakkelijk te bereiken. Het hek tussen het plein en de straat is zo laag dat je er met gemak overheen kan springen. Tijdens mijn reizen langs de scholen zal me opvallen hoe open de scholen liggen naar de omgeving. Maar hoe gering de afstand in meters tot de overkant van de straat ook is, is er vaak een wereld te overbruggen tussen de school en de wijk.

Als we haar kamer binnenstappen neemt Oriana Pattinama net afscheid van een leerling. Het gesprek met de leerling liep uit. Hij loopt langs ons naar buiten.

‘Hij leek opgelucht,’ zeg ik, ‘waar hebben jullie het over gehad?’

‘Jarrell was boos. Op het schoolplein kreeg hij ruzie met een kind. Ik heb gevraagd hoe hoog hij in zijn emoties zat.’

‘En?’

‘Heel hoog. Dan mag je bij ons even op De Bank gaan zitten,’ Oriana wijst naar een versleten tweezitter op de gang. ‘Om de emoties laag te krijgen. Dan kunnen we weer praten.’ Ik kijk naar de bank.

Directeur Oriana moet elke dag beslissingen nemen voor het welzijn van het kind, de groep en de staf.

Maar als je elke dag zoveel kinderen binnenkrijgt, betekent dat ook dat er elke dag onvoorziene dingen gebeuren. De enige zekerheid die je hebt is dát er iets gaat gebeuren. Omdat Oriana wil dat elke leerling zich thuis voelt, moet ze snel kunnen handelen. De wereld klopt de hele dag door op de deur, gaat dwars door de muren. Die hekken die rond scholen staan zijn ten dele fictief, de kinderen nemen

de sores en ellende mee naar binnen. Er is niemand die dat kan tegenhouden.

Een goed burgerschapsprogramma en de filosofie van de Vreedzame School helpen om de kinderen in harmonie met elkaar te laten omgaan. Er zijn kinderen die door een traumatische ervaring niet kunnen omgaan met spanning. Er zijn kinderen die door een gespannen thuissituatie maar heel moeilijk mee kunnen met de rest van de klas. Die laatste groep wordt alleen maar groter, constateert Oriana. De bank op de gang vervult een belangrijke rol in het reguleren van al die conflicterende emoties. De school wordt meer en meer ook een plek van therapie door middel van praten maar ook door spel.

‘We gebruiken de methode van de Vreedzame School om onze leerlingen wederzijds respect mee te geven. Ook leren ze met hun emoties omgaan en krijgen ze in de les gereedschappen aangereikt om ruzies op te lossen. Het heeft geen zin om met hem in gesprek te gaan als hij op ontploffen staat. Doordat ik hem autonomie geef, ontwikkelt hij de vrijheid om zelf stappen te zetten.’

Oriana heeft Jarrell de afgelopen tijd goed leren kennen. Ze vindt hem een schat van een jongen; ze weet ook dat veel van zijn gedrag wordt bepaald door machten die buiten hem om gaan. Ze weet nog goed wanneer de bom barstte.

‘Een paar weken geleden hadden we de Nationale Buitenspeeldag, waarop de kinderen van onze openbare school samenspelen met de kinderen een school met de Bijbel. Op deze manier leren ze elkaars wereld beter ken-

nen en creëren we ontmoeting en verbinding.’ Dat ging best wel goed, totdat een kind van de andere school het n-woord tegen Jarrell zei. Voor hem moet dat een verschrikkelijk moment zijn geweest. Het ene moment sta je sterk, het andere moment ontwaak je in een woeste bui van onmacht. Wanneer kinderen pesten gaat dit ongemeen hard. Het kind ontdekt dat het genadeloos kan zijn, dat het over macht beschikt over de ander. En het kind wil daar gebruik van maken. Het is een irrationele kracht waar redelijkheid maar weinig verweer tegen heeft.

‘Jarrell ontplofte. Ik moest op hem gaan zitten om hem tot bedaren te brengen, anders was hij de jongen op zijn gezicht gaan rammen. Het belangrijkste is dat de leerling weer grip krijgt op zichzelf.’

‘We gaan zijn woede niet veroordelen. Er is ruimte om boos te zijn.’ Om zijn boze gevoelens te kanaliseren ging ze met hem streetdancen. Door te spelen werd de negatieve ervaring even vergeten, door in beweging te komen kon de energie gekanaliseerd worden. Het kind komt dan weer terug waar het thuishoort: in de veilige ruimte tussen zichzelf en de ander.

‘Daarna zouden we het samen oplossen,’ vertelt Oriana. Dat betekende dat ze hem moest vertellen dat de wereld soms kwaad in elkaar zit, er geen makkelijke oplossingen zijn en emoties soms vooruitgang blokkeren. ‘Ik vertelde hem dat dit helaas óók zijn wereld is. Een wereld waarin mensen gemene dingen zeggen. Zo kwamen Jarrell en ik tot de conclusie dat geweld geen antwoord kan zijn. Maar dat betekende niet dat we wat er was gebeurd gaan bagatelliseren.’

Uiteindelijk heeft de jongen die hem beledigde via de app excuses gemaakt.

De wereld stopt niet bij de voordeur, ze dringt zich bijna met geweld naar binnen. 'Je bent vaak als school de aangewezen instantie die op heel korte termijn als eerste moet opkomen voor de rechten van het kind. We kregen een leerling uit de Randstad, Robert, die door heftige omstandigheden lange tijd geen onderwijs had genoten. Het eerste wat die jongen vroeg was of hij alsjeblieft naar school mocht. Ik kan dan niet tegen zo'n jongen zeggen dat ik eerst al zijn gegevens in moet zien voordat hij plaats kan nemen in het klaslokaal.'

Oriana schudt haar hoofd. 'Ik snap daar werkelijk niks van. Pas na een halfjaar kreeg ik zijn dossier opgestuurd. Een halfjaar is een eeuwigheid. De jongen heeft een trauma. Die is echt niet geholpen met thuiszitten.' Oriana is dan bereid om de stappen te zetten die noodzakelijk zijn om de nieuwe leerling zo snel als mogelijk perspectief te geven. 'Hij houdt van voetbal, dus heb ik hem aangemeld bij een club. Hij heeft geen voetbalschoenen, dus dan ga ik met hem de stad in om ze te kopen.'

'Ga je dan niet heel ver in het helpen?' vraag ik.

Ze steekt haar handen in de lucht, met de palmen omhoog.

'De instanties zeggen dat ze al zoveel doen, maar wat zeg ik tegen een jongen die elke dag wil voetballen? Hij zit al tot halfvijf op school. Voor hem is dit gebouw met de mensen erin de veiligste plek op aarde.' Voor de meivakantie gaf hij Oriana een knuffel. 'Hij zei dat hij mij ging missen.'

‘Er wordt veel gepraat over zwarte scholen. Ik heb het zelf altijd een problematische term gevonden’, zeg ik. Oriana spreekt liever van kleurrijke scholen. En het liefst zou ze de term ‘zwarte scholen’ verboden zien worden.

Door de bezoeken die ik breng zie ik ook dat etnische samenstelling deel is van een veel breder pakket aan uitdagingen. Wat ik wel zie is dat een school met veel diversiteit bijzonder is. Wat ik er bijzonder aan vind is dat juist, ondanks alle verschillen, alle kinderen op elkaar lijken. En wat ik ook zie is dat juist leerkrachten die toch al geneigd zijn om veel van zichzelf te geven enorm klikken met de kinderen. ‘Wat verbindt jouw school met de wereld?’ vraag ik.

‘De samenleving begint de kinderen op vierjarige leeftijd al te scheiden van elkaar,’ zegt Oriana. ‘Arme kinderen bij arme kinderen, rijke kinderen bij rijke kinderen. Ik vind het belangrijk dat mijn school een afspiegeling is van de samenleving waarin ze leven. We hebben hier een grote Turkse gemeenschap, die zijn meestal welvarend en hebben hun zaakjes goed op orde. Maar ik heb hier ook meisjes met blond haar en blauwe ogen lopen die met een heel slechte thuissituatie te kampen hebben doordat er thuis verslavingsproblematiek speelt. De ouder gaat haar niet brengen omdat ze het domweg niet kan opbrengen.’ Soms is chaos dat je niet in beweging kan komen. Dat alles vastzit. En je dan opgeeft.

‘Je wilt echt dat het meisje naar school kan,’ zeg ik.

‘Dan ga ik naar hun huis, bel ik aan en neem ik het kind mee naar school.’

Ik begin te begrijpen waarom de leerkracht cruciaal is als het gaat om het vormen van een klas. In de startblokken klaarstaan om de leerling te helpen is geen garantie voor een vliegende start. Er is de leerkrachten veel aan gelegen om elk kind in de klas te krijgen.

Ik sprak een leerkracht die zei dat zij altijd blij is wanneer de ouders na het brengen van de kinderen weer vertrokken zijn. Dan kan ze de deur sluiten om aan het klas-sengevoel te werken. Dat vraagt er dus om dat alle kinderen er zo vaak als mogelijk zijn. Ik denk dat we in de samenleving onderschatten hoe belangrijk de klas is. Puur de ruimte waar een verzameling individuen over een langere periode spelenderwijs leert met elkaar om te gaan. Je kan bij dat proces geen kind missen.

‘Daarom moet ik in actie komen wanneer het de bureaucratie is die mijn pogingen om een kind in de klas te krijgen frustrereert.’ Oriana vertelt over twee Somalische kinderen die in een azc zaten. ‘Ik kreeg hun taxi niet vergoed omdat het azc op 2,9 kilometer van de school is. De vergoeding gaat pas vanaf 3 kilometer lopen. En ze hebben al een achterstand opgebouwd. De kinderen kwamen van het azc in Gilze-Rijen. Dit was al hun tweede asielzoekerscentrum. Er werd met ze geschoven totdat ze er hoorndol van werden. Ze kwamen hier aan met lege handen. Geen broodtrommel, geen drinkbeker, geen tas. Dat heb ik dan maar uit eigen zak voor ze betaald, ik ben tenslotte ook moeder. Samen met mijn zoon heb ik het azc bezocht. Mijn zoon vond het wel een fijne plek toen hij zag dat de kinderen op de gang mochten voetballen. De moeder zegt dat ze haar

kinderen zal laten lopen naar school. Dat was ze gewend vanuit haar kindertijd in Somalië. Kunnen jullie ook fietsen, vroeg ik. Dat konden ze wel, alleen was het geld voor een fiets er niet. En toen die aanvraag gehonoreerd werd ben ik naar de lokale fietsenmaker gaan om fietsen te kopen. Ik zou niet weten hoe ik het anders had moeten doen.'

We lopen naar groep 7. De kinderen zitten in een grote kring. Meester Marijn laat de leerlingen aan het woord. Mustafa (11) vertelt dat hij de school leuk vindt omdat hij er goed wordt geholpen. 'Ik mag hier zijn wie ik ben. Of je nou moslim, christen of jood bent.' Voor Adam (11) is de school speciaal omdat er drie keer per week broodjes en soep wordt gegeten.

Ziyanaha, ook elf, heeft een week vrij gekregen om samen met haar ouders naar Mekka te gaan om de kleine bedevaart te doen, de zogenaamde Oemra. Dat is elke reis naar Mekka die buiten het seizoen van de grote bedevaart valt, de Hadj. 'Het was de laatste kans voor mijn opa. Hij is vierentachtig. Hij is daar overleden.' Het valt stil in de klas. Hoe serieuzer het onderwerp, hoe respectvoller de kinderen reageren. Voor leerkrachten zijn dit gouden momenten, omdat ze dan echt het groepsgevoel kunnen aanspreken over de grote gevoelens van het leven. De meester of juf bouwt dan mee aan een gemeenschappelijk gevoelde moraal.

'Waarom bent u schrijver geworden?' vraagt een leerling.

'Vanwege het applaus,' zeg ik, en de hele klas barst in lachen uit. Ik vertel dat ik lezen leuk vond en dat ik ook

verhalen wilde schrijven. 'Ik kreeg complimenten voor mijn verhalen en daardoor groeide mijn zelfvertrouwen.' Ze knikken en wijzen naar hun meester. Die houdt een groot vel vast met daarop woorden die hun stemming uitdrukken. 'De meester heeft ons zelfvertrouwen gegeven. Daardoor zijn we beter gaan presteren.' Zelfvertrouwen is een machtig wapen tegen de chaos; het verkleint de chaos niet, maar maakt hem wel behapbaar.

Een directeur heeft veel meer invloed dan ik eigenlijk had gedacht. Er wordt veel gesproken over het slechten van de kansenongelijkheid door alle kinderen in gelijke mate te stimuleren. Maar dat kan niet omdat onderwijs maatwerk is. Elk kind is anders. En elk kind verandert, het kind van gisteren is niet het kind van vandaag. Alertheid is heel belangrijk. In Oriana zag ik een vrouw die tot in de vingertoppen alert is. Alertheid is een wapen om de kwetsbaarheid van kinderen te beschermen. Dan wordt geweldige groei mogelijk.

Archipelschool Ravenstein, Vlissingen

Een veilige haven

Ik rijd achter Hans aan, hij geeft gas en verdwijnt uit het zicht. Ik ben hem kwijt. De volgende school ligt in Vlissingen en heet Ravenstein. Vanuit Middelburg is het maar een kwartier rijden, toch doe ik er langer over.

De school ligt in een nieuwbouwwijk, een mix van eengezinswoningen en appartementen. Ik rijd langs singels, aan het begin van de zomer staat alles in bloei. Een wijk met veel fietspaden. De school maakt deel uit van een verzamelgebouw, net als alle andere gebouwen in de buurt voelt het spiksplinternieuw aan, alsof het gisteren is opgeleverd. Kosten noch moeite lijken te zijn gespaard om de leefbaarheid van de buurt maximaal op te schroeven. Het is in Nederland moeilijk te zien waar mensen het moeilijk hebben omdat de omgeving waarin ze leven er soms zo prachtig uit kan zien.

Directeur Miša Lekoska is de dochter van een Nederlandse moeder en een Macedonische vader. Haar partner is Marokkaans en haar kinderen een mengelmoes van deze drie culturen. Opgroeien met verschillende culturen is voor haar geen lesstof maar geleefde realiteit. Doordat we een Marokkaanse connectie delen is er een klik.

Ik begin over de mooie nieuwbouw. ‘Tien jaar geleden

zijn ze begonnen met het opknappen. Erachter zit het Fort, een wijkje met veel overbewoning. Acht, negen mensen in een flatje is eerder regel dan uitzondering,' vertelt ze. Basisscholen zijn gewend om vluchtelingen op te vangen; Ravenstein heeft kinderen van het azc. 'Voor sommige kinderen is het al de zesde opvang.' Er komt nog een ander soort leerling: de kinderen van Portugese en Spaanse expats die in de haven van Vlissingen werken. 'Als je bij expats denkt aan dikke salarissen en belastingvoordelen, dan heb je het mis. De expatregeling is uitgehold. Deze mensen leven echt net boven het bestaansminimum. En dan is er nog een derde groep,' vertelt Miša. 'Die groep komt uit het Blijf-van-mijn-lijfhuis. Moeders die uit een giftige relatie zijn ontsnapt verblijven daar met hun kind. Die kinderen hebben wij ook.'

'Is het niet onrustig voor de leerlingen dat een klas door die voortdurende instroom van de ene op de andere dag kan veranderen?' vraag ik.

'De kinderen zijn het gewend. Het maakt voor hen niet uit welke kleding je draagt of waar je vandaan komt.' Dat Vlissingen een havenstad is, verklaart ook waarom de kinderen makkelijk wennen aan nieuwkomers. Het is hier rauwer dan in Middelburg. In de cafés hier worden nog ouderwets messen getrokken bij een handgemeen, weet Hans Spekman te vertellen. Een harde wereld waarin mannelijkheid het hoogste woord voert. Zachte krachten krijgen een schouderduw. Opgroeien in zo'n wereld is niet bevorderlijk voor kinderen. Op school mag je wel jezelf zijn; daar ontstaat ruimte voor andere verhalen. Verhalen over jezelf. Verhalen over de wereld.

Ravenstein biedt kinderen die korter dan twee jaar in Nederland zijn versneld taalles.

‘Daar zitten de kinderen die net in Nederland zijn samen met de kinderen uit het Blijf-van-mijn-lijfhuis.’ Omdat ze zoveel kinderen uit kwetsbare groepen heeft zou ze meer ondersteuning willen bieden. ‘Maar het maatschappelijk werk is wegbezuinigd, alles gebeurt nu vanuit het buurtteam. Daar zitten elke week andere mensen en dat ondermijnt de effectiviteit. Gelukkig hebben we ook expertise opgebouwd in onze school. De GGD is ook een uitvalsbasis voor hulp. Alleen is het dan vaak al te laat. De gemeente is ons niet aan het ondersteunen.’

‘Help je de kinderen ook met spullen?’ vraag ik.

‘Een bed voor een kind kopen kan de band met de ouders versterken,’ zegt Miša. ‘We hebben ook fietsen geregeld. Soms een laptop. Maar alleen als dit in een gesprek naar voren komt. En het is helemaal niet zo makkelijk om achter de voordeur te komen omdat er schaamte is. Door het digitale onderwijs in de coronatijd zagen we door het venster van de camera dat de thuissituatie kinderen vaak onrustig maakt.’

In het geval van de kinderen die van het Blijf-van-mijn-lijfhuis komen is de morele ondersteuning nog veel belangrijker dan de materiële.

‘Kinderen met moeders die niet of nauwelijks Nederlands spreken. Ze komen soms in het holst van de nacht naar het verblijf. Ze hebben alles moeten achterlaten. En dan staan ze voor de deur, want ze moeten ook naar school. Eerst luisteren we naar hun verhaal,’ vertelt Miša.

Verhalen vol geweld en mishandeling. 'Maar je moet ook een veiligheidsinschatting maken. Wat mag het kind wel en wat niet? Mag het kind net als de andere kinderen buiten spelen? En wat doe je bij code rood? Houd je het kind op school totdat het opgehaald wordt? We hebben foto's van partners, mochten die plotseling opduiken. Een keer stond er een vader op het schoolplein, met de foto in de hand ben ik naar hem toe gelopen. Hij liep weg. Niemand mag weten waar de moeder is ondergedoken. En toch gebeurt het dat de partner erachter komt. We hadden een moeder met drie kinderen. De vader was erachter gekomen waar ze zaten. En dan zijn de kinderen weer weg. Als de situatie verbetert kunnen kinderen langer blijven. Soms een jaar, soms anderhalf. Sommige kinderen blijven maar een paar dagen. Dan zijn ze weer op de vlucht. We bieden psychologische hulp aan, maar ook speltherapie. Door te spelen verwerk je en kom je tot rust. Maar de bureaus die dat aanbieden hebben ook een wachtlijst.'

Omdat de kinderen begrensd zijn in de contacten die ze kunnen onderhouden, leidt dat tot weinig interactie na schooltijd. 'Bij elkaar over de vloer komen is in het geval van de gevluchte moeders onmogelijk. Terwijl sommige ouders juist meer onderling contact willen,' aldus Miša.

En soms is het nog te vroeg voor contact. 'Als een keer in de maand het luchtalarm afgaat, dan drukken de Oekraïense kinderen hun handen op de oren. Dan is het weer oorlog. Omdat alles voortdurend in beweging is moet je je wel overgeven aan de dynamiek. Vlak voor het Winterfeest komen twee ouders doodleuk vertellen dat ze naar Engeland gaan verhuizen. Of ouders die vandaag nog weer ver-

trekken naar Oekraïne. Je kan geen afscheid nemen. We begrijpen ook dat het zelfbescherming is van die mensen. Want stel je eens voor dat je je ging hechten aan mensen, aan plekken?’

De school heeft een mutatiepercentage van boven de 50 procent, wat betekent dat aan het einde van de schoolcarrière de helft van de klas van samenstelling is veranderd. Wat ook niet helpt is dat de ouders uit de buurt hun kind weghalen omdat er zo weinig gemeenschappelijks om te doen overblijft. Als je kinderen geen Nederlands spreken, kun je geen musical doen. Omdat kinderen geen geld hebben, gaat de school niet meer op kamp. Door het wegvallen van zulke activiteiten valt ook de betrokkenheid van de ouders weg.

In de leerlingenraad zit Abdellahi, hij is twaalf jaar en zit in groep 8. Zijn ouders komen uit Burundi, een land in Centraal-Afrika waar de oorlog van de jaren negentig in Rwanda diepgaande gevolgen had. Burundi is een van de armste landen in de wereld. Op school ontdekte Abdellahi dat je meerdere doelen kan hebben. Het belangrijkste is dat je plezier hebt. Hij wil dokter worden. Hij weet nog niet of hij wel in Vlissingen wil blijven wonen. Frankrijk lonkt – hij spreekt de taal. Voor Abdellahi is zijn achtergrond geen belemmering maar een meerwaarde. Hij benoemt zijn talenkennis en heeft geen angst voor de geglobaliseerde wereld.

‘Hoeveel kinderen met wie je begon zitten nog in je klas?’

‘Als ik kijk naar de klassenfoto van groep 4 dan zijn bij-

na al mijn klasgenoten weg.' Je begint aan een reis en onderweg vallen mensen af. De groep dunt uit, wie achterblijft kan verhalen vertellen. Verhalen over wie er allemaal zijn weggegaan.

Hij leest *Het supergeheime dagboek van Big*. 'Ik heb al driëndertig boeken gelezen,' zegt hij. 'Door te lezen kom ik tot rust.'

Dan krijgt Roya het woord. Ze is twaalf jaar oud en zit in groep zeven. Net als Abdellahi spreekt ze al goed Nederlands. Ze is gevlucht voor de oorlog in Syrië en heeft acht jaar in Turkije gewoond. Ze maakt een kalme indruk. Het valt me op dat juist heel rustige kinderen een diep vluchtverleden kunnen hebben.

Haar ouders hadden op een dag een rugzak voor haar gekocht en ze is samen met haar vader met mensensmokkelaars meegegaan. 'De politie heeft ons gevangen en teruggestuurd naar Turkije,' legt ze uit. Toen hebben de ouders haar weer weggestuurd, deze keer alleen. 'Ik heb een maand gelopen. Ik hoorde blaffende honden. We moesten rennen.' Bij aankomst in Ter Apel haalde ze het telefoonnummer uit haar tas dat haar ouders hadden meegegeven. 'Dat moest ik bellen.' Ze werd opgehaald door een man die zich identificeerde als voogd; hij bracht haar onder bij Syrische pleegouders. Miša vertelt dat Syriërs een vertakt netwerk hebben van verre verwanten. 'Waarschijnlijk is er een familierelatie.' Roya vindt het op deze school leuker dan op de vorige waar ze zat. 'Ik wil later tandarts worden.'

De leerkracht is zichtbaar trots op haar leerlingen. Ze voelt verwantschap met hen.

Doordat Miša meerdere culturen in zich draagt kan ze makkelijk schakelen met deze kinderen. Ze voelen dat hun wereld voor haar geen onbekende wereld is.

Haar multiculturele identiteit geeft de kinderen daarnaast het vertrouwen dat er ook voor hen een plekje is, ongeacht waar ze vandaan komen.